

GEORGE LONDON

marija barbieri

Kad se spomene ime Georgea Londona, posjetitelj zagrebačke Opere odmah će se prisjetiti večeri 20. svibnja 1956. kad je, gostujući kao Don Giovanni, kanadski bas-bariton unio dah suvremenog teatra na zagrebačku opernu scenu. Navlačeći cinički elegantno bijelu rukavicu s lakoćom je otpjevao briljantnu napitnicu. Bio je to trenutak koji se ne zaboravlja. Takva je bila i cijela njegova kreacija Mozartova junaka u koju je unio mnogo profinjenih detalja i učinio je tako impresivnom da su je publika i kritika proglasile veličanstvenom. George London doista je bio veličanstven, ne samo kao Don Giovanni, nego u svim ulogama kojih se prihvatio. Cjelokupan njegov nastup, glas velikog opsega i volumena posebne, pamtljive tamne boje, snaga interpretacije - sve je to bilo veličanstveno i teško ponovljivo.

George London rođen je u Montrealu kao George Burnstein u obitelji ruskih Židova. Godine 1934. preselio se u Los Angeles i počeo učiti glazbu na tamošnjem Gradskom glazbenom koledžu kod maestra Enrica Rosatija, kod kojega je učio i Beniamino Gigli, i ruske kontraltistice Paole Novikove, učenice proslavljenog baritona Mattije Battistinija, s kojom je nastavio surađivati. Počeo je pjevati u opernim izvedbama u Los Angelesu i Hollywood Bowlu i 1942. kao George Burnson debitirao u maloj ulozi dr.

Grenvillea u „Traviati“ s glasovitom češkom sopranisticom Jarmilom Novotnom (1907.-1994.) u naslovnoj ulozi. Nastavio je nastupati u malim ulogama u operi i mjuziklima. Sreća ga je konačno poslužila kada se 1949. godine našao se u Beču, tada je već promijenio ime u George London, i pjevao pred tadašnjim ravnateljem Bečke državne opere Karlom Böhmom. Toliko mu se svidio da ga je odmah pozvao na gostovanje i 6. rujna 1949. godine dvadesetdevetogodišnji London prvi put je stupio na pozornicu Bečke državne opere u ulozi koju nikada prije nije pjevao i za koju nije imao nikakvih pokusa - kao Amonasro u „Aidi“. London je iznad očekivanja postigao velik uspjeh, i slijedili su još iste godine Escamillo u „Carmen“, Galicki u „Knezu Igoru“, četverostruka uloga demona u „Hoffmannovim pričama“, Boris Godunov i Mefisto u „Faustu“; sljedeće godine pjevao je Evgenija Onjegina, 1951. godine i Don Giovannija koji ga je ponajviše proslavio.

Njegov Don Giovanni, bolje rečeno njegova koncepcija toga besmrtnog lika, naišla je na mnoga odobravanja. U usporedbi s Cesareom Siepajem, koji je svojega junaka shvaćao kao čovjeka od krvi i mesa te isticao njegove senzualno-erotske kvalitete i na taj ga način strogo individualizirao, London je bio rafiniraniji, hladniji, u određenom smislu teži, i bliži simboličnom shvaćanju te iznimno zanimljive osobe. Njegov Don Giovanni nije bio dekadentan uživatelj života, nego demonski zavodnik. Jednom riječju, bio je drukčiji Don Giovanni od pjevača koji su postali pojam i simbol toga lika - Siepija i prije njega Ezija Pinze. Za doprinos interpretaciji Mozartova opusa Mozartovo društvo u Beču dodijelilo mu je 1970. godine Mozartovu medalju. A kad je 1954. godine u Metropolitanu

ostvario još jedan Mozartov lik - Grofa u „Figarovu piru“ - kritika je istaknula njegovu „uzbudljivu vitalnost i karakter“. U Bečkoj državnoj operi, uz koju su dobrim dijelom povezani njegovi najveći uspjesi dobio je naslov komornog pjevača - Kammersängera.

U Beču je Georgea Londona čuo intendant Metropolitana Rudolf Bing i ponudio mu prvi nastup u ulozi Amonasra. Pjevao ga je na otvorenju sezone 13. studenoga 1951. u predstavi „Aida“ sa Zinkom Kunc Milanov i Mariom Del Monacom u naslovnim ulogama. Iste je godine nastupio i na Bayreuthskim svečanim igrama u još jednoj od svojih velikih uloga - kao Amfortas u „Parsifalu“.

„Tako divan bas, tako velik glumački talent i tako sjajnu dikciju nismo susreli od vremena Šaljapina“, pisao je američki skladatelj i kritičar Virgil Thomson u povodu jednog nastupa Georgea Londona. I, zaista, za njega se s pravom može reći da je nastavio veliku tradiciju pjevača-glumaca koja je posebice u njegovu fahu imala sjajne predstavnike, počevši od prvoga Verdijeva Jaga i Falstaffa Victora Maurela (1848.–1923.), Vanni-Marcouxa (1877.–1962.), Mariana Stabilea (1888.–1968.) do velikog Šaljapina. Londonova izrazita kreativnost te velik opseg glasa omogućavali su mu vrlo širok, ali i specifičan repertoar. Teško je naći bas-baritona koji s jednakim uspjehom pjeva Borisa Godunova i Don Giovannija, Scarpiju i Mefistofelea, Holandez i Dapertutta, Golauda u Debussyjevoj operi „Pelléas i Mélisanda“, Mandryku u „Arabelli“ Richarda Straussa.

London je bio je prvi stranac koji je pjevao Borisa Godunova u Boljštoj teatru u Moskvi. Njegovo rusko podrijetlo u tome mu je znatno pomoglo. Bilo je to 16. rujna 1960. godine. Moskovski dopisnik dnevnika

The New York Times pisao je: „Već sama pojava Georgea Londona u prvom činu Borisa Godunova toliko je oduševila Moskovljane da su ga nagradili toplim aplauzom. Poslije prizora smrti publika je ustala i toliko pljeskala pjevaču da se on osam puta pojavio pred zastorom. Izvanrednom kontrolom, velikom strašću i divnim pjevanjem dominirao je scenom i toliko je oduševio čak i svoje kolege da su mu predali velike bukete cvijeća.“

Scarpia (u kojoj ga je uložio 1961. doživjela i zagrebačka publika), Boris, Don Giovanni, Wotan, Holandez i Amfortas, likovi mračne prošlosti koja ih usmjerava i razapinje, u Georgeu Londonu nalazili su tumača koji je ulazio u te slojevite dubine, doživljavao ih i tumačio na snažan, jedinstven i sebi svojstven način. U njegovoj karijeri posebno poglavlje bio je opus Richarda Wagnera, o čemu svjedoče i snimke „Ukletog Holandez“, „Rajna zлата“, „Walküre“ i „Parsifala“. Njegov glas poput tamnog metala najviše je pristajao upravo njima, o čemu svjedoče i mnogi pozivi za nastupe na Bayreuthskim svečanim igrama. Amfortas, Wotan u „Prstenu Nibelunga“ i Ukleti Holandez bile su ključne uloge u njegovu repertoaru.

„Bio sam prvi Amerikanac koji je pjevao Holandez u Bayreuthu 1956. godine“, pričao je. „Konceptija Wielanda Wagnera bila je, kao i uvijek, veoma neobična. On je zamišljao Holandez kao lik od krvi i mesa i smatrao da taj jadan može sebi dopustiti da jedanput u sedam godina bude čovjek, stvaran i strastven. Moj američki Holandez, naprotiv, ostao je vjeran tradiciji. Nastojao sam ga učiniti što je moguće sablasnijim.“

Kolikogod je karijera Georgea Londona sjajno započela, njezin je kraj bio i više nego tužan. Prema pisanju njegove supruge Nore u knjizi o

njemu s naslovom „Aria for George“ („Arija za Georgea“), objavljenoj 1987. godine, prvi znaci bolesti pokazali su se već zimi s 1961. na 1962. godinu s neizlječivom paralizom desne glasnice. Bolest je napredovala, zahvatila obje glasnice i, unatoč nekim liječničkim zahvatima početkom 1965. godine, taj je veličanstven glas postao ruina. Pravo je čudo da je uopće mogao još pjevati. U ožujku 1966. godine posljednji je put nastupio u Metu, u kojemu je ostvario 270 nastupa i pjevao na otvorenjima sezona, i to u ulozi Amfortasa. Sljedeće godine održao je samo još jedan koncert u Beču i njegovoj pjevačkoj karijeri došao je kraj kada je imao samo četrdeset i šest godina! Od 1968. do 1971. godine bio je umjetnički savjetnik u Centru Johna F. Kennedyja u Washingtonu, od 1971. do 1976. direktor Nacionalnog opernog instituta u Washingtonu i dvije godine direktor Opere. Godine 1975. režirao je „Prsten Nibelunga“ u Seattleu. Godine 1977. doživio je srčani, a zatim i moždani udar. Nakon treće srčane kapi umro je u Armonku, Savezna Država New York, 24. ožujka 1985. godine.

George London bio je pjevač jedinstvena, prepoznatljiva i posve osebujno obojena glasa. Imao je sjajnu scensku pojavu, dojmljiv i nadasve sugestivan nastup. Nije se razmetao pokretima, ali je vještom i štedljivom gestikulacijom postizao maksimum izražajnosti. Njegov intelektualni potencijal bio je golem, nadarenost za jezike fascinantna, iznošenje teksta savršeno. Imao je karizmu i svojim nastupom nadahnjivao sve sudjelujuće. Vrijedi poslušati Wotanov oproštaj i čar vatre iz „Walküre“ uz Bečku filharmoniju pod ravananjem Hansa Knappertsbuscha. Teško je naći takvu simbiozu tonske ljepote i interpretacije. To su trenuci istinske magije!

Diskografija Georga Londona:

W.A. Mozart: Don Giovanni

G. London, S. Jurinac, VPO, R. Moralt Philips 438674

M. Mussorgsky: Boris Godunov

G. London, Bolshoi, A. Melik-Pashaev Sony Classical 52571

G. Puccini: Tosca

R. Tebaldi, G. London, M. Pradelli DECCA 411 871

R. Wagner: Der Ring des Nibelung

B. Nilsson, G. London, VPO, G. Solti DECCA 455 555 (14 CD)

R. Wagner: Ukleti Holandez

G. London, NPO, O. Klemperer EMI 7243 5 67405 2 5